

FOKANOV ANATOLIJ A SZÍVBŐL-LÉLEKBŐL SZÓLÓ ÉNEKRŐL ÉS A ZENE IRÁNTI ALÁZATRÓL

FOKANOV ANATOLIJ PORTRÉ (7:18)

(Opera Café - 2017. 05. 21. M5)

Bár két és fél évig nélkülöznie kellett a pódiumot, a nyáron rendezett Álarcosbál-előadásban nagy sikert aratott Fokanov Anatolij, aki éppen három évtizeddel ezelőtt lett az Operaház tagja. Renato is szeretett Verdi-szerepei közé tartozik, a komponista szinte összes bariton figuráját életre kelthette már. Az énekessel a mindennapi gyakorlásról, a színpad iránti szenvedélyéről, régi, nagy elődökről, a partnerek iránti figyelemről, valamint arról is beszélgettünk, miért döntött úgy, hogy sok évtizedes tapasztalatát egyelőre nem osztja meg a fiatalabb nemzedékkel.

- *Egy alkalommal Az álarcosbálban megúsza a király, egy énekkari tagot szúrt le helyette...*
- Csak átmenetileg menekült meg a szegedi főpróbán! Hét évvel ezelőtt beugrással kellett Renatót alakítanom a Szegedi Szabadtéri Játékokon színre kerülő Álarcosbál- bemutatóban, abban, amelyben Katarina Witt is szerepelt, s mivel csak a főpróba előtt csöppentem bele a próbákban, sok mindent kellett egyszerre megtanulnom. Ebben nagyon sokat segítettek a partnereim, Rálik Szilvia és László Boldizsár. Viszont a harmadik felvonás végéig csak a főpróbán jutottunk el, s Náray Tamás látványos színpadképében mindenki egyforma vörös ruhát és fehér parókát viselt. Sipos Ricsi ügyelő barátunk sem tudta megmondani, hol van Gustavo, mivel eddig nem próbálták ezt a jelenetet. Arra gondoltam, amikor

merénylőként berontottam a színpadra, hogy ‘áldozatom’, a király biztosan a pódium közepén lesz, így az egyik ott álló énekkari tagra emeltem a késem, aki halálra rémülten azt kezdte kiabálni: Nem én vagyok az, nem én vagyok az! Ledermedt mindenki, a karmester eldobta a pálcáját, megfagyott a levegő. A halálos csendben megszólalt a mikrofon, s a rendező, Béres Attila annyit mondott: „Tolja, azt hiszem mást kellene leszúrni ebben a jelenetben...” Kitört a nevetés, másodszorra már sikerrel találtam meg III. Gusztáv svéd királyt, s aztán a premieren nagy sikert aratott a produkció. Egyébként Renato figuráját is hamar megszerettem, s ebben a Verdi-operában annak idején Prágában debütálhattam. Majd a darabot a Magyar Állami Operaház is műsorára tűzte, Kerényi Miklós Gábor rendezésében, s izgalmas, látványos előadás született, nagyon szerettem benne Jánoskúti Márta milióteremtő jelmezeit. Ez a mostani – amelyet Fabio Ceresa rendezett – a harmadik Álarcosbálom, s a dirigense is olasz: Leonardo Sini, aki kedvesen bravózott nekem minden áriám után... Az előadás négy évvel ezelőtt került színre, én most új beállóként kaptam benne szerepet. Azt, hogy sikerrel tanultam meg a színrevitel minden részletét, két kiváló segédrendezőnek köszönhetem: Kovács Katának és Niklai Juditnak. Remek hangulatban teltek a próbák, s az is nagy örömet jelentett, hogy teljesen megtelt az Ybl-palota nézőtere mind a három előadásomon. Igazán nagyszerű kollégákkal énekelhettem, hiszen olyan partnereim voltak, mint Rálik Szilvia, Sümegi Eszter, Pataki Adorján vagy Gábor Géza.

Fokanov Anatolij (Renato) és Rálik Szilvia (Amelia) Verdi: Az álarcosbál egyik 2022. évi operaházi előadása után

- *S hallottam, a férfi énekkar több tagja a takarásban szorított Önért, hiszen két és fél esztendő kihagyás után ebben a Verdi-operában lépett csak újra színpadra...*
- Hosszú volt a pandémia miatti kihagyás, s bár akadtak online koncertjeim, más érzés, élmény a kameráknak énekelni, mint ezer embernek. A covid előtt temérdek felkérésem volt, a szombathelyi Rigolettótól kezdve számos hangversenyig, amelyek között ott volt a Müpa, a Rádió Márványterme, a Zeneakadémia, s aztán, ahogy kitört a járvány, egyik napról a másikra teljes lett a nihil... Nem voltak könnyűek az eltelt hónapok. Szerencsére az előadásokon nem volt lámpalázam, mert a színpad az otthonom. Ott érzem magam a legjobban. S érdekes, a magánéletemben inkább visszahúzódó, visszafogott személyiség vagyok, sosem szeretek a társaság középpontjában állni, a pódiumon azonban nagy örömmel formálom a személyiségeimtől teljesen távol álló szerepeket is. Abban, hogy ilyen hosszú kihagyás után is sikerrel léptem színpadra, nagy szerepe volt annak, hogy ebben a két és fél évben sem telhettek el gyakorlás nélkül a napok. Az embernek mindig figyelnie kell arra, hogy formában tartsa magát. Skálázás, tanulás, testmozgás, mindez ezeknek a napoknak is az állandó részét képezte.

Verdi: Rigoletto c. operájának címszereplőjeként a 25 éves jubileumi előadás utáni köszöntéskor

[Cortigiani - Rigoletto - Anatolij Fokanov- Budapest 2017 \(8:13\)](#)

[Rigoletto \(Anatolij Fokanov\) Gilda \(Erika Miklósa\) Budapest 2017 \(14:15\)](#)

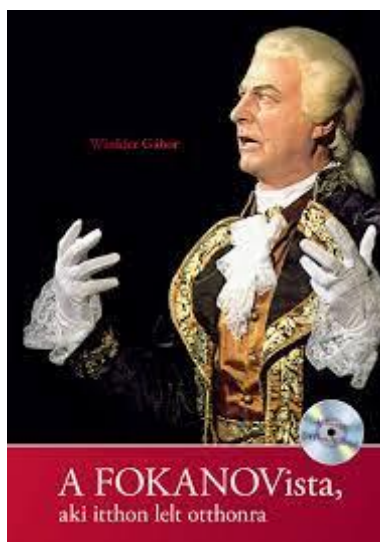
[Anatolij Fokanov \(Rigoletto\) Miklósa Erika \(Gilda\) Budapest 2017 \(9:17\)](#)

(Magyar Állami Operaház, 2017)

- *Említette a telt házakat, s úgy tudom, a nézőtérben olyanok is ültek jócskán, akik Berlinből vagy Győrből kimondottan Ön miatt érkeztek, s ez a rajongótábor, szinte az első budapesti előadásait követően megszületett. Mi ennek a titka?*
- Be kell valljam, még ma sem tudom. Csak arra emlékszem, hogy a Don Carlos-bemutatóra készültünk, amelyet Kerényi Miklós Gábor rendezett, s a főpróbán már

sokperces vastapssal jutalmazták a produkciómát. Aztán egyre többek jelezték, hogy minden előadásomra jegyet váltanak, mindig elképesztő szeretettel fordult felém a közönség. Most is nagyon meghatott, hogy többen Berlinből érkeztek, képesek voltak repülőre ülni azért, hogy halljanak. Mellettük érkeztek Győrből, Tatabányáról is, s persze akadnak fővárosi rajongók is. Tényleg nem tudom a titkát, hiszen az is meglepett, hogy Japánban minden előadást követően nagyon sokan jöttek autogramért, akár egy órát is vártak az aláírásomért.

- *Így hatott rájuk a bariton hangja...*
- Annak idején annak köszönhettem, hogy a budapesti dalszínházban státuszhoz jutottam, hogy kevés volt a bariton. Folyton-folyvást előadások maradtak el, mert akadt olyan énekes, aki rendszeresen külföldön szerepelt, más pedig számos alkalommal lett beteg. Ahogy elkezdtem a budapesti dalszínházban szerepelni, az első néhány előadást követően szinte már minden estém be volt osztva. Vagy próbáltam, vagy előadáson énekeltem. Emlékszem Berczelly Istvánt hallgattam meg a Tosca Scarpiájaként, kiváló volt, s bementem hozzá gratulálni, ő pedig azt mondta, tanuljak gyorsan és jöjjenek, mert ő már nem sokáig éneklie ezt a szerepet, áttér a Wagner-repertoárra. Így is lett, hamar megkaptam ezt a Puccini-operát is. Szerencsére jól bírtam a folytonos éneklést.

Scarpia, Róma rendőrfőnöke szerepében Winkler Gábor könyvének borítóján
Winkler Gábor: A FOKANOVista, aki itthon lelt otthonra (Fittler Katalin) Tudomány
Kiadó, Budapest, 2015
(Parlando 2016/1.)

- *Biztos segített az is, hogy első operaházában, a szibériai Novoszibirszkben is megszokta a kemény munkát...*

- Magadanban, szülővárosomban, Kragyinova egy kiváló és nagyon kemény mezzoszoprán (azelőtt a Bolsoj Színház szólistája) volt az első mesterem, s akkor már az énekléssel párhuzamosan vezényelni is tanultam. S valóban jó iskolát jelentett az is, hogy Novoszibirszkben a dalszínház főzeneigazgatója, Izidor Zak csak olyan művészeket vett fel, akik képesek voltak áténekelni a nagyzenekart és akiket a háromezer férőhelyes terem végében is hallani lehetett. A szép voce kevés volt ahhoz, hogy valaki dalszínházi énekes legyen... S miután 35-40 voltunk összesen a társulatban, így sokszor, sok szerepben léptünk pódiumra. Zeneileg stabil alapokon állt minden előadás. Számos kiváló énekes is jött hozzánk vendégként, Jelena Obrazcovával is énekelhettem például, fellépett a dalszínházunkban Carmenként és a Parasztbecsületben. Remek partner volt, s kiváló színész. A Carmenben például mezítláb lépett színpadra. Aggódtunk a szálkák miatt, de nem foglalkozott ezzel, s ekkor mesélte, hogy Mario del Monacóval énekelt a Bolsojban, s nagy piros ruhában, magas sarkú cipőben jött ki a pódiumra, s az alacsony tenoristának azonban ez nem nagyon tetszett. Így fogta, ledobta a cipőt, mezítláb folytatta, s így már teljes lett köztük az összhang... Novoszibirszkben hamar megtanultam azt is, fontos a fokozatosság. Mert hiába kértem kezdő, fiatal énekesként Zaktól Rigolettót, az volt a válasza, majd tíz év múlva jelentkezzem nála az ötlettel. Kisebb szerepekkel kezdtem, elsajátítottam a piano éneklést, megtanultam, nem szabad ordítani állandóan. Hiszen egy basszusnak, baritonnak a haláláig kell énekelnie. Mindennek nagy hasznát vettem a későbbi pályám során. Egyébként azt tapasztalom, hogy egy énekest két módon lehet tönkre tenni: azzal, hogyha nagyon sok szerepet kap, vagy azzal, hogyha egyáltalán semmit...
- Szerencsére ilyen veszélyek nem nagyon fenyegették, s hangja, hozzáállása miatt hamar beilleszkedett a budapesti társulatba is.
- Igyekeztem mindig jó partnerként viselkedni, s büszke vagyok rá, hogy például Kertesi Ingrid, akivel rengeteget szerepeltem együtt, azt mondta, számára én vagyok 'a' Rigoletto, mert ahogy a duettünkben a szemébe nézek, attól ő is ihletettebben énekel. Sosem felejttem el én sem, hogy amikor a Nabuccóban kellett fellépnem, s nem kaptam zenekari próbát, Misura Zsuzsa és Török Géza hajlandó volt még a dalszínházon kívül is találkozni velem, hogy felkészítsenek az előadásra. S nemcsak Novoszibirszkben, hanem Budapesten is felléphettem világsztárok partnereként, hiszen például Montserrat Caballé koncertjén is szerepeltem.

A Melis György-díj átvétele után a díj névadójával (2006)

- Felejthetetlen pillanat volt az is, amikor Melis György bejött az öltözőmbé. Addig nagyon távolságtartó volt velem, de miután megnézte a Don Carlos előadásomat, bekopogott és gratulált. Erre az volt a válaszom, hogy az elismerése egy Kossuth-díjjal felér. Csak eggyel?! – kérdezett vissza nevetve. S ettől kezdve rendszeresen meghallgatott, és jó viszonyba kerültünk. Tetszett a könyve, (Winkler Gábor munkája) a rádiófelvételeiből született CD mindig ott van az autómban, azzal skálázok be. Mire otthonról beérek az Operába, már be van melegedve a torkom. Sokat tanultam tőle, hiszen emlékszem, azt is mesélte, hogy ő nem is nagyon iszik előadás előtt, hogy ne verejtékezzen este, a színpadon, mert az nem szép látvány a közönségnek... Annyi fontos mérföldkő kötődik ehhez a házhoz, napokig sorolhatnám a felejthetetlen produkciókat, a megismételhetetlen zenei pillanatokot, mindazt, amiben részt vehettem. Hiszen olyan művész betanításával sajátíthattam el az Otello Jagóját, mint Lamberto Gardelli, de említhetem Rico Saccanit, Pier Giorgio Morandit, vagy a ház tagjait, Medveczky Ádámot vagy Kovács Jánost. S nagy öröm volt az is, hogy az első években még sok volt az üres szék a nézőtéren, aztán már némi idő elteltével egyre jobban megteltek a széksorok, s egyre gyakrabban énekelhettünk táblás házak előtt.

Verdi: Otello - Duet: Si pel ciel (János Bándi, Anatolij Fokanov) (3:09)

Bándi János (Otello), Anatolij Fokanov (Jago), vezényel: Lukács Ervin
(Magyar Állami Operaház, 2005)

- *Első dalszínházában, Novoszibirszkben és aztán a budapesti Operaházban témérdek tapasztalatot szerzett. Egy korábbi interjúban azonban azt mondta, úgy érzi, nincs türelme a tanításhoz....*
- Ehhez a hivatáshoz szív kell és lélek. Engem soha nem érdekelt, hogy miért mennyit fizetnek, hanem csak az foglalkoztatott, hogy színvonalas munkát végezzünk, hogy hitelesen keltsek életre minél több alakot. S amikor azt éreztem,

hogy egy-egy zenei világ nem illik a torkomhoz és a lelkemhez, akkor az ahhoz kapcsolódó feladatokat nem vállaltam el. Viszont, amire igent mondtam, azért mindig mindent megtettem. Munkamániásan, szenvedéllyel dolgoztam mindig, nemcsak a hangomon, hanem az alakításom minden részletén. S talán ezt igazolja a feleségem gyakran mesélt története is. Ő táncos volt korábban, s amikor az Operaházban Anyeginként léptem színpadra, megjegyezte, remek az alakításom, de amikor táncolok, hiába kiváló a tartásom, a könyököm nagyon lóg, ami nem szép látvány a nézőtérről. A következő előadás után az volt az első kérdésem hozzá: Milyen volt a táncjelenet? Hogy állt a könyököm? Mert az illúziókeltő, hiteles alakításoknál ez is nagyon lényeges. Kell a szép voce, de ugyanilyen fontos az is, hogy az ember karakteres legyen, egyéniség maradjon a pódiumon. Énekesnek lenni csak elhivatottan szabad, ha az ember minden pillanatát ennek a hivatásnak rendeli alá, s azt látom, a fiatalok erre kevésbé hajlandóak, számukra az elsődleges cél a siker, s nem a tökéletes alakítás.

„...máig szívesen idézem vissza Csajkovszkij Pikk dámáját.”
Csajkovszkij: A pikk dáma-Tomszkij szerepében

- *Így maradt ki Wagner a repertoárról, amelyen azonban rengeteg más komponista helyet kapott.*
- Minden zenét szeretek, ami szép, Verdi, Puccini, Bellini... Amikor indult a pályám, sok Mozart- és Rossini-műben ékeltem, az orosz darabokban pedig persze mindig lubickoltam, máig szívesen idézem vissza Csajkovszkij Pikk dámáját. A következő szezonban például az Operaházban Traviata előadásaim lesznek, szívesen bújok bele ismét Georges Germont bőrébe. Nagy öröm a felújított dalszínházban énekelni, s most, amikor több év után ismét felléphettem az Ybl-

palotában, eszembe jutott az első alkalom, több mint három évtizeddel ezelőtt. Akkor azonnal beleszerettem az Operába, lenyűgözött, hogy Magyarországon külön komolyzenei adó is létezik, a Bartók, arról nem beszélve, hogy megismertem a feleségemet, Bárkányi Csilla balettművészt is. Sokszor kérdezték, miért maradtam itt, miért nem mentem tovább. Mert Budapesten zenei és valódi otthonra is leltem.

Tea Glóriával 2020.01.08. I. rész. hatoscsatorna (20:14)

Műsorvezető: Geszty Glória Vendég: Andrassy Frigyes zeneszerző, operaénekes, Fokanov Anatolij operaénekes, érdemes és kiváló művész, valamint társa, Fokanovné Bárkányi Csilla táncművész (a fenti képen)

A Halhatatlanok Társulatának örökös tagjaként lábnyomával a terézvárosi Nagymező utcában

Réfi Zsuzsanna